

jakási nepohoda

Olga Tokarczuková

Empusion

Host, 2023, překlad Petr Vidlák, 367 stran

TEXT ANETA KOHOUTOVÁ

FOTO JACEK KOŁODZIEJSKI

HODNOCENÍ 96 %

Lázně. Místo, kde se umírá, ale nepohřbívá. Prostor, kde se mísí kultury pod dohledem Kochových bacilů a čas se počítá na absolvované procedury a snědené makronky z místní cukrárny. Do sevření hornaté krajiny, čerstvého vzduchu a filozofických diskuzí přijíždí Mieczysław Wojnicz, mladý muž, který je vlastně zdravý, ale zároveň ho tíží pocit, že brzy vykašle svoji vlastní duši. Lázeňské prostředí je samo o sobě opředené tajemstvím, krvavými kapesníky, staženými korzety a mrtvými básníky. Tokarczuk ho ale ve své nové knize *Empusion* přetavuje v něco ještě hlubšího, v metafyzický prostor utrpení a neustálého strachu, který vyvěrá z okolních lesů stejně jako z nitra hostů.

Penzion pro pány, ve kterém našly útočiště všechny hlavní (mužské) postavy, má tři patra, která nápadně připomínají freudovský model základních složek osobnosti, ale postavený naopak. A tak se v podkroví mísí pud smrti s Mieczysławou nenaplněnou sexuální touhou a dole v jídelně přebývají diskuze o vznosné starořecké morálce. Tokarczuk popisuje hlavní postavy, jako by je snad ani sama nevymyslela, jako by byla pouhým pozorovatelem schovaným ve škvíře mezi uvolněnými prkny a čtenář společně s ní. Všechno je děsivě opravdové. Příběhy i pocity. V probleskujících vzpomínkách sledujeme utrpení mladého Mietka, které provází jeho snahu sníst polévku z kachní krve a směsice perníkového koření. Odporně detailní popis zakončuje spisovatelka větou: „Byla to chuť, která křičela, plná násilí, horká, roztahující se mezi jazykem a tvářemi, sladká a otupující.“ A já mám pocit, že se k mým ústům blíží lžice s hustou kouřící tmavě rudou polévkou. Jindy zase Tokarczuk připodobňuje vnitřně dusivý pocit hostů penzionu pro pány k hořicímu vlhkému bahně nebo sugestivně líčí přípravu guláše z vyděšených krvácejících králičích srdcí.

Empusion je ale nejsilnější v artikulaci témat, která nejsou vůbec součástí vyprávěného příběhu. Konkrétně ženy, politika a fascinace násilím. Všechny tyhle motivy se sroccují do konstelací výstražných signálů, jejichž absencí jsou hlavní postavy fascinovány. Největší prostor ale dostávají ženy. *Empusion* je vlastně kniha o ženách, i když v ní žádné ženské postavy nejsou. O tomto zcela zbytečném lidském druhu se čtenář dozvídá pouze skrze rozhovory hlavních postav, podle kterých jsou ženy mrzké živočišné formy, které přitahují všemožné podivnosti, litují zvířata a mají slabost pro nižší třídy. Tyhle neviditelné bakterie rozdmýchávají zlo a přežívají ve světě, ve kterém Abrahám zabil Izáka. Patří nám všem a za svoji smrt si mohou samy. Není to ale nenávisť, která se vznáší nad nekonečnými diskuzemi u skleničky lázeňského Schwärmerei. Spíš než to je z postav cítit strach z neznámého, které pro ně ženy reprezentují, protože jedince neformuje to, co je silné, ale naopak jeho slabosti a odchylky. A tak mnozí tak dlouho a tak prázdně vzdorují, až se sami ocitnou pod nánošem několika vrstev spodniček a batistových košilek s drobnými ramínky.

Neobvyklá je i forma vyprávění. Čtenář od začátku tuší, že průvodcem po krajíně Görbersdorfu je někdo, kdo celý příběh už prožil a nyní se noří do svých cyklických vzpomínek jako postavy do diskuzí o geologickém původu kráterů na kopci, který vidí z okna jídelny. Vypravěčem ale není jedna osoba. Je to majestátní plurál atakující racionální individualismus lázeňských hostů. Tokarczuk se ve svojí nejnovější knize vrací k tématu, které otevřela v knize *Ztracená duše* (2021), čekání a dualismus mezi hmotným tělem a nehmotným světem, který nás obklopuje. Zatímco ve *Ztracené duši* postavy na svoje esence čekají, v *Empusion* se jich snaží zbavit. Duše je to, co je v nás nejslabší, je to odpad, který lázeňské hosty pronásleduje, a představa její existence je znervózňuje. Ti, kdo svou duši najdou, buď zemřou, anebo ještě hůř.

Stanou se ženami.

